

σας μέχρις εσχάτως σχεδόν άγνωστος εν αύτῃ τῇ Ἰσπανίᾳ ἔνθα ἐργάσθη καὶ διέπρεψεν, ὁ Θεοτοκοπόουλος εἶναι ἀκόμη ὀλιγώτερον γνωστός ἐν τῇ πατρίδι του. Ὁ κ. Βικέλας ἀνεκάλυπεν ἀπ' αὐτοῦ ἐν ἔτει 1893 ὅτι ὁ διάσημος οὗτος ζωγράφος ἦτο Κρής, τοῦτο δὲ μνημονεύεται πρὸς τιμὴν τοῦ ἐν Ἀθήναις λογίου ἐν τῇ νέᾳ πεντατόμῳ ἐκδόσει τοῦ λεξικοῦ τοῦ Bryan, ἔνθα ὡς δοκίμια τῆς καλλιτεχνικῆς ἐργασίας τοῦ Θεοτοκοπούλου παρατίθενται δύο φρεῖται εἰκόνες, ἡ μὲν ἀποτυποῦσα τὸν ἐνταφιασμόν τοῦ Κόμητος τοῦ Ὁργάζ, ἡ δὲ γενικὴν ὑποφιν τῆς πόλεως Τολάδου. Ὁ Θεοτοκοπόουλος μαθητεύσας ἐν Βενετίᾳ ἦτο γνωστός ἐπὶ τὸ ὄνομα El Greco, ὅτε δὲ μετέβη εἰς τὴν μακρὰν ὑπὸ πάσης μετὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ συναφείας κειμένην Ἰσπανίαν, διέσωσεν ἐκτὸς τοῦ ὀνόματος καὶ τὴν ἀγάπην τῆς γενετῆρας γῆς, ὑπέγραψε δὲ πάντοτε τὰ ἔργα του ἑλληνιστῶ ὁδῶ: Δ ο μ ῆ ν ι κ ο ς Θε ο τ ο κ ὀ π ο υ λ ο ς ἐ π ο ι ε ι παρεμβάλλον ἐνίοτε καὶ τὸ Ἑθνικὸν Κ ρ ῆ ς. Τὴν χρονολογίαν τοῦ Ἑνταφιασμοῦ τοῦ Ὁργάζ ἐσημείωσε διὰ ψηφίων τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀλφαριθμητικοῦ τὰ ὁποῖα ἔγραψεν ἐπὶ τοῦ ρινομάκρου προβάλλοντος ἐκ τοῦ θυλακίου παιδὸς θεράποντος (page) κατὰ τὸ ἀριστερὸν τῆς εἰκόνος.

Ὡς ἀρχιτεκτονικὸν ἔργον τοῦ Δομηνίου φημιζέται τὸ Δημαρχεῖον τοῦ Τολάδου, ἀλλὰ καὶ ὁ νῆος του, οὗ τὸ πλῆρες ὄνομα εἶναι Γεώργιος Μανουὴλ Θεοτοκοπόουλος, συνετέλεσεν εἰς τὴν οἰκοδομὴν τῆς αὐτόθι μητροπόλεως κτίσας ἐν τῇ θέσει τοῦ ἐλλείποντος τοῦτον πύργον τροῦλλον ἀντ' αὐτοῦ. Ὁ πατὴρ συνέγραψεν ἔργα περὶ καλλιτεχνίας τὰ ὁποῖα διατελοῦσι πονηκενυμένα ἀνέκδοτα μέχρι τοῦδε, ὁ δὲ χειρισμὸς τοῦ καλάμου ἐμφαίνει καὶ ἄλλην ὀφιν τῆς πολυτρόπου διανοίας του, καθ' ἣν ὡς καὶ κατ' ἄλλας ἀκόμη ὁμοιάζει πρὸς τὸν Μιχαὴλ Ἀγγελον, τὸν ἄνθρῳπον τῶν τεσσάρων ψυχῶν, ὡς ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν συγχρόνων του.

Τὰ ἔργα αὐτοῦ εἶναι διςσκορπισμένα πολλαχού τῆς Εὐρώπης, μόνον δὲ ἐν εὐρώπῃ ἐν τῇ Χερσονήσῳ τοῦ Αἰμου, ὁ Γάμος τῆς Θεοτόκου (ὅρα λεξικὸν τοῦ Bryan) ἐν Βουκουρεστίῳ. Τινὰ ἐξ αὐτῶν ἀνήκουσιν εἰς ἰδιώτας, καὶ εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο εἰς ὁμογενεῖς τινες ἐκ τῶν ὀλίγων ἐπειρῶντο γὰρ τὰ ἀποκτήσασιν ὅπως σταλῶσιν εἰς τὰς ἐν Ἀθήναις συλλογὰς. Εἶναι ὅμως χρήσιμον γὰρ σημειωθῆναι ὅτι οὐχὶ εὐαρίθμων

ζωγραφιδῶν τοῦ Θεοτοκοπούλου ὑπάρχουσιν ἐν ταῖς πινακοθήκαις τῆς Ἰσπανίας ἀντίγραφα πολλαπλὰ ποιηθέντα ἀπ' αὐτοῦ τοῦ καλλιτέχρου, καὶ οὐ ἀνταλλαγή τούτων ἡδύνατο ἴσως γὰρ ἐπιτευχθῆναι πρὸς πολλαπλὰ ἔργα τῆς ἀρχαίας τέχνης, τὰ ὁποῖα οὐχὶ σπανίως ἀνασκάπτονται σήμερον ἐν Ἑλλάδι. Οἱ Ἰσπανοί, ὄντες ἔθνος ἱπποτικόν, θὰ δειξώσι τὴν ἀρίστην διάθεσιν ἵνα ἀποδώσωσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα προϊόντα τινὰ τῆς ἐργασίας τέκνου τῆς τοῦ ὁποῖον τοσοῦτον ἐκδύμησε καὶ ἐκλέισε τὴν χώραν των. Ἐντολὴν τοιαύτην θὰ ἔφερεν αἰσίως εἰς πέρας διὰ τῆς ἐγγωσμένης λεπτότητος του ὁ κ. Βικέλας ὅστις δὲν στερεῖται φίλων ἐν τῇ ἐνγλήῃ κοινωνίᾳ τῆς Μαδρίτης.

Ἐκ τῶν ἡμετέρων ἐφήβων ὅσοι λαμβάνουσιν ὑποτροφίαν ἵνα σπουδάσωσι ζωγραφικὴν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἔρρετε γὰρ ἀναλάβωσι τὴν υποχρέωσιν γὰρ μεταβῶσιν εἰς τέπους ἔνθα σώζονται εἰκόνες τοῦ Θεοτοκοπούλου καὶ φέρονται ἀντίγραφα. Ἡ πολυχρόνιος οὕτως εἰπεῖν συμβολῆσι μετὰ συμπατριώτου ὅστις ἐν ἐποχῇ οὐχὶ λίαν ἀπ' ἡμῶν ἀφιστάσῃ κατεῖχε πρωτεύουσαν θέσιν μετὰ τῶν συγχρόνων, θὰ ἀναπτύξῃ διακαῇ ζήλον εἰς ἐπιδίωξιν τοῦ ἡγμένου καὶ θὰ διευθύνῃ τὸ προσωπικὸν ἄλκον των ἡμετέρων νέων εἰς δημιουργίαν ἰδιοτέπου ἐθνικοῦ ρυθμοῦ τὸν ὁποῖον ἡ τέχνη δὲν ἔχει σήμερον ἐν Ἑλλάδι. Ὑπὲρ πάντας τοὺς ζωγράφους οὕτινες ἡσθάνθησαν ἐν Ἰσπανίᾳ τὴν εὐεργετικὴν τὸν ἐπίδρασιν, τὸν Θεοτοκοπόουλον θὰ εὐνοήσωσι προσηκόντως οἱ Ἕλληνες θεράποντες τῆς μοιλυθίδος καὶ τῶν χρωμάτων, καὶ αὐτοὶ θὰ συνέχισωσι τὸ ἔργον του διὰ τῶν αἰώνων.

Ἐκτὸς τοῦ ἐνταῦθα μεταφρασθεμένου βίου, μνεία γίνεται πολλάκις τοῦ Θεοτοκοπούλου ἐν τῷ περὶ Velasquez καὶ τῆς ἐποχῆς του ἔργῳ τοῦ γερμανοῦ Carl Justi, ὅστις καὶ κεφάλαιον ἰδιαίτερον ἔγραψε περὶ τοῦ ἡμετέρου. Ἐν Ἰσπανίᾳ ἐκτυπώται ὀγκώδης σύγγραμμα πραγματευόμενον ἐν ἐκτάσει περὶ τοῦ Ἑλληνος καλλιτέχρου, τὴν δὲ δημοσίευσιν αὐτοῦ θὰ παρακολούθησιν κατὰ πόδας καὶ ἀγγλικὴ μετάφρασις. Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι οἱ ἐπιτετραμμένοι τὰ τῆς Μαδρίτης Βιβλιοθήκης θὰ φροντίσωσι ταχέως περὶ ἐξελληνίσεως ἔργου τόσον πολυτίμου διὰ τὴν ἐθνικὴν ἱστορίαν.

Ἐν Λονδίῳ, Ἀπρίλιος 1906.

Λ. ΒΕΛΕΛΗΣ

ΚΑΡΔΙΑ ΚΟΜΜΑΤΙΑΣΜΕΝΗ

ΣΛΑΥΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ

λαν καὶ γι' αὐτὸν πικρὸς ἡμέρες.

Ἄλλοι λαοὶ ἔχουμιζαν καὶ τοὺς ριχτῆκαν κατὰρθωσαν νὰ τοὺς διώξουν ἀπὸ τὴν ἡσυχὴν κατοικία των καὶ νὰ τοὺς σπρώξουν μὲς τὸ πυκνὸ τὸ δάσος, ποῦ ὅλη ἡ γῆ ἦταν γεμάτη ἀπὸ ἔλη καὶ ὅπου αἰώνιο μισοσκόταδο ἐδασίλευε.

Γιατὶ τὸ δάσος αὐτὸ ἐμετροῦσε καμπόσων αἰώνων ζωὴ καὶ τὰ κλαριά των δένδρων ἦσαν τόσο πυκνὰ καὶ μπλεγμένα, ὥστε νὰ κρύβουν τὸν ἥλιο. Καὶ μὲ πολὺ κόπον κάποιον κατὰρθωνε νὰ χωρῇ μέσα ἀπ' αὐτὰ μία τοῦ ἡλίου ἀχτίδα· ἀλλ' ὅταν ἡ ἀχτίδα αὐτὴ ἐφθανε στὰ σαπισμένα χάρμου νερά τότες κύμα μολυσμένων ἀτμῶν ἐξεχύνητο καὶ ἐφαρμάκωνε καὶ ἐσκότωνε τοὺς δεισυχούς κατοίκους ἐναν-ἐνα.

Μία βαρεὶά φωνὴ ἀπελπισίας ἐχύνετο ἀπὸ τὸ στόμα των γυναικῶν καὶ των παιδιῶν. Ἄλλ' οἱ ἄνδρες, συλλογιστῆκαν λίγο κι' ἐπειτα εἶπαν :

— Πρέπει νὰ βροῦμε τρόπο νὰ ξεφύγουμε !

Μὲ δύο δρόμους μπορούσαν νὰ ξεφύγουν : ὁ ἓνας ἐφύγερε στὴν παλιὰ του κατοικία, ἀλλὰ στὸ μέρος αὐτὸ εἶχαν ριζώσῃ τώρα πλεῖα οἱ ἐχθροὶ ποῦ τοὺς εἶχαν ξεδιπλίσῃ ἀπὸ 'κεῖ.

- Ἐφείτος σὲ ποιά λουτροὰ θὰ πᾶτε ; Στὸ Λουτροάκι ἢ στὴν Αἰδηψό ;
— Δὲν ἀπεφάσισα ἀκόμη τί εἶδους ἀρρώστεια θὰ ἔχω !

Ἐκ τοῦ «Monde Hellenique»

Γελοιογραφία Δ. Γαλάνη.

ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ

Ὁ ἄλλος δρόμος ἐπήγαινε μπροστά. Ἐκεῖθε πρόδαιναν τὰ θεριωμένα δένδρα, μὲ τὰ πράσινα χέρια των μπλεγμένα σφιχτά, καὶ μὲ τὲς κακοφτιασμένες ρίζες των βαθεῖα καρφωμένες μὲς τὴ σάπια γῆ. Ἀκίνητα καὶ ἀμίλητα, φαινόνταν τὴν ἡμέρα σὰν στοιχειωμένα μάγισσα, ἐνῶ τὸ δρόμῳ, στὴ λάμψη τοῦ ἔχυναν τὰ ἀναμμένα πυρά, τὰ δένδρα αὐτὰ φαινόνταν σὰν νὰ πλάκωναν τὴν καρδιὰ τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν τοῦ εἶχαν γεννηθῇ κι' ἦσαν συνειδημένοι στὴν ἀπλωσιὰ τῆς στέππας καὶ στὸ φῶς τοῦ ἡλίου.

Μελαγχολία καὶ τρόμος μάλιστα τοὺς ἐπiane όταν ὁ ἀγέρας ἔδερνε τὲς κορφές των τὲς ψιλές κι' ὅλο τὸ δάσος ἐμουγκρίζε θλιβερά κι' ἀπόκρυφα, σὰν νὰ ψάλε τὸν πένθιμο ὕμνο ἐνὸς λαοῦ, τοῦ μὲς σ' ἐκεῖνα τὸ βάθος ζητοῦσε καταθύγιο ἀπὸ τὸν ἐχθρό.

Ἦταν πραγματικῶς παληκαράς λαὸς αὐτὸς καὶ δὲν ἐδείλναζε νὰ μπλέξη σὲ πόλεμο μ' ἐκείνους τοῦ τοῦ εἶχαν κλέψη τὴν πατρίδα του. Ἀλλὰ δὲν μπορούσαν, δὲν ἔπρεπε νὰ πεθάνουν γι' αὐτὸν εἶχαν μιὰ ἱερὰ ἀποστολή: νὰ μὴν ἐγγίσουν ποτὲ τὰς παραδόσεις τοῦ τοῦ ἐκλήγοντο οἱ πρόγονοί των. Καὶ μιὰ ἀπ' αὐτὲς τὲς παραδόσεις ἔλεγε, ὅτι μόλις πιασθοῦν σὲ πόλεμο ἀμέσως θὰ ξολοθ. ευθοῦν.

Γι' αὐτὸ περνοῦσαν μέρα νύκτα σκοτεινοί, μὲς σὲ συλλογισμοὺς καὶ ὕπνο, κάτω ἀπὸ τὸ μουρμουρίσμα τοῦ δάσους.

Ἔστεκαν γύρω στὴ φωτιά καὶ ἡ σκιὲς τοῦ ἐπύκνωναν γύρω τοὺς ἐφαίνοντο σὰν δαιμόνια βγαλμένα ἀπὸ τὴν πυκνὴ πρασινάδα τῶν ἔλῶν.

Κι' ἔτσι ἡ καρδιὰ των πέτρωσε, ὁ φόβος τοὺς ἐκυρίεψε καὶ τοὺς ἔδεσε τὰ χέρια. Ἐγίναν δειλοί. Ἐπροτίμησαν νὰ γυρίσουν πίσω, νὰ μακρύνουν ἀπὸ τὸν ἐχθρό, νὰ λησμονήσουν γιὰ πάντα τὴν εὐτυχία. Ἡ ἀνατριχίλα τῆς σκλαβωμένης ζωῆς ἐλιγότευε σιγὰ σιγὰ γι' αὐτοὺς, ἀπὸ τὸν τρόπο μήπως πεθάνουν ὅπως ἔλεγε ἡ ἀρχαία παράδοσις.

Τότε ὁ Δάγκος ξεπρόβαλε καὶ τοὺς γλύτωσε ὅλους, μονάχος του.

Ὁ Δάγκος ἦταν ἀπὸ τοὺς ὠμορφότερους λεβέντες τῆς φυλῆς των τοῦ δὲν ἐγνώριζε τί ἔχει νὰ πῇ φόβος. Κι' εἶπε λοιπὸν στοὺς συντρόφους του:

— Μὲ λόγια καὶ συλλογισμοὺς τέτοιους δουλιές δὲν μπορούν νὰ πτύχουν. Γιατὶ χάνετε τὸν καιρὸ σας καὶ τὴ δύναμὶ σας μὲ χαμένα παράπονα; Ἐμπρός, ἄς σηκωθοῦμε! Ἀς πᾶμε μπροστά, αἰώνια μπροστά στοῦ δάσους τὸ βάθος καὶ ἄς τὸ περάσωμε. Ὅλα ἐκεῖ τελειώνουν: ἀργὰ καὶ γρήγορα, θὰ φθάσωμε ὅμως. Ἐλᾶτε, φίλοι μου, ἄς φύγουμε!

Οἱ ἄλλοι τὸν κύτταξαν κατάμουτρα καὶ τὸν ἐβάφτισαν ἀμέσως γιὰ τὸ καλλίτερο παληκάρι των. Γιατὶ στὰ μάτια του μέσα ἐδιάβασαν τὸ θάρρος καὶ τὸν ἐνθουσιασμό.

— Ἐσὺ θε νᾶσαι ὁ ὁδηγός μας! ἐφώναξαν ὅλοι.

Κι' ἐκεῖνος ἀμέσως ἐπῆγε μπροστά ἀπ' ὅλους.

Ἐπροχωροῦσαν ἀφθοοὶ γι' αὐτὸν εἶχαν ἐμπιστοσύνην σ' αὐτόν. Δύσκολος, τραχὺς ἦταν ὁ δρόμος. Γύρω ἐδοσίλευε ἓνα μισοσκόταδο τρομαχτικό, σὲ κάθε στιγμή τὰ ἔλν ἐκατάπιναν μὲ τὸ ἀχόρταγο στόμα των κάποια ψυχὴ ἀνδρειωμένη. Τὰ πυκνὰ δένδρα ἐφραζαν τὸ δρόμο, τὰ

κλαριά ἐμπλεκαν μεταξύ τους σὰν κουλουριασμένα ἥδια. Κάθε βῆμα μπροστά ἐκόσμιζε ἴδρωτα κι' αἷμα.

Ἐταξίδευσαν γιὰ πολὺ ἀκόμη, ἀλλὰ τὸ δάσος ἐγίνετο πάντα πυκνότερο κι' ὀλοένα ἀπάτητο. Στὸ τέλος οἱ δυστυχισμένοι ἐκατάλαβαν πῶς τοὺς ἔλειπε πλεῖα ἡ δύναμις κι' ἄρχισαν νὰ μουρμουρίζουν ὅτι ἄδικα ὁ Δάγκος τοὺς ἔδωρε ὡς ἐκεῖ στὸν πυκνὸ κι' ἀδιάβατο ἐκεῖνο λαβύρινθο.

Μὰ ἐκεῖνος ἐπροχωροῦσε ἀφθοὸς καὶ γεμάτος ἐλπίδα.

Ἐλθόνου νεροποντὴ ἐξέσπασε μέσα στὸ δάσος: Τὰ δένδρα ἐμουγκρίζαν δαιμονισμένα. Τὸ σκοτάδι ἐπύκνωνε ἀκόμη περισσότερο, σὰν νὰ εἶχαν μαζεuthῇ στὸ μέρος ἐκεῖνο στὴ στιγμή αὐτὴ ὅλες ἡ νύχτες τοῦ περάσαν ἀπὸ τὴ στιγμή τῆς Δημιουργίης.

Οἱ ἄνδρες, μαζευμένοι μπροστά στὸ ἀγριωπὸ μάνιασμα τῶν στοιχείων μὲ κόπῳ ἐπροχωροῦσαν ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ μουσκεμένα ἀπὸ νερὸ δένδρα, κάτω ἀπὸ τὴ τρίξιμο τοῦ ἔχυναν τ' ἀστροπελέκια τὰ τρομαχτικά. Τὰ δένδρα ὅλα ἐδογκοῦσαν κι' ἐγεργαν τρομασμένα. Καὶ μέσα στὴ γενικὴ τρομάρα ἐκείνη ἥδια ἐπληδοῦσαν, κι' ἐφώτιζαν μὲ τὰ παγωμένα ἄσπρα των μάτια γιὰ μιὰ στιγμή τὴν εἰκόνα ἐκείνη τῆς ἀνατριχίλας.

Κι' ἐφάνηκε στὸν τρομασμένο ἐκεῖνο λαὸ ὅτι ὅλα τὰ δένδρα ἐκεῖνα εἶχαν μέσα τους μιὰ ἰδιαίτην ζωὴ, ὅτι ἐγεργαν τὰ κομπιάρικα μπράτσα των ἔως κάτω γιὰ νὰ τοὺς πνίξουν. Κάτι τὶ τὸ μαῦρο καὶ τὸ κρυστῶδες φαίνοντο νὰ πλανιέται καὶ νὰ ξεχώνεται ἀπάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια τους.

(Ἐπεται τὸ τέλος)

M. ΓΚΟΡΚΥ

ΤΙ ΣΚΕΠΤΟΜΑΙ

Δὲν πιστεύω τὴν μετεμψύχωσιν. Ἡ ζωὴ εἶνε φωτιά· ὁ θάνατος, καπνός. Ἀπὸ τὴν φωτιά γίνεται καπνός, ἀπὸ τὸν καπνὸν δὲν γίνεται φωτιά.

Ὁ μεγαλύτερος ἐχθρὸς τοῦ ἀνθρώπου εἶνε ὁ . . . ἄνθρωπος.

Ἡ ἐπιτυχία ἀπαιτεῖ μόχθον. Πολλοὶ εἶνε οἱ ἀκολουθοῦντες τὸν κατήφορον, διότι εὐκολὸς εἶνε ἡ κατάβάσις· ὁδηγεῖ ὅμως εἰς σκότῃ καὶ βάραθρα. Ὅλγοι εἶνε οἱ ἀνερχόμενοι, ἀσθμαίνοντες, τὸν ἀνήφορον· ἀλλ' ἄγει εἰς τὸ φῶς καὶ τὰς κορυφάς.

Αἱ σκέψεις τῶν σοφῶν καὶ αἱ παροιμίαι τοῦ λαοῦ ὁμοιάζουν μὲ τὸ βιολί. Ὅσοι παλαιώνουν, τόσοι μεγαλειέταν ἀξίαν ἔχουν.

Δὲν μοῦ κάμνουν ἐντύπωσιν τὰ μάτια τοῦ ἀντανακλῶν, ὡς κάποτε, τὸν ἐξωτερικὸν μόνον κόσμον. Ὡραῖα εἶνε τὰ μάτια ἐκεῖνα τοῦ δείχνουν τὸ φῶς τῆς ἐσωτερικῆς εὐμορφίης.

Ὅσοι περισσότερον ἐλπίζει τις εἰς τὸν μέλλον αὐτοῦ κόσμον, τόσοι ἡ ἀπελπισία τὸν συντρίβει.

ΔΙΚ.